Skötselplan för naturreservatet
Åkullaboket i Varbergs kommun

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Skötselplan för naturreservatet Åkullaboket i Varbergs kommun

1. Syfte med säkerställande och skötsel

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och att skydda, vårda och återställa värdefulla bok- och lövskogsmiljöer. Områdets ädellövskog, triviallövskog, tallskog, sumpskog och andra ingående naturmiljöer med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras och i vissa fall restaureras. Strukturer som grova, gamla och senvuxna träd samt olika typer av död ved; hålträd, högstubbar och stående och liggande död ved är särskilt viktiga att bevara. Syftet är även att skapa möjligheter för arter att sprida sig inom området och till och från intilliggande områden.

Syftet är också att tillgodose behovet av skogsområden för friluftslivet. Området ska därför göras tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftsaktiviteter i värdefull natur och uppleva den biologiska mångfald, de naturmiljöer och andra upplevelsevärden som finns i området.

Syftet ska tillgodoses genom att:

- områdets löv- och blandskogar till stora delar utvecklas genom naturlig dynamik men att utvalda ekar och ekbestånd sköts mer aktivt för att hindra igenväxning med bok och gran,
- områden med planterad gran och lärk avvecklas och tillåts utvecklas till lövskog samt att gran och lärk röjs vid behov,
- skogarna förvaltas så att förekomsten av död ved och gamla träd ökar,
- vissa diken läggs igen,
- främmande arter bekämpas om de riskerar att skada de naturvärden som reservatet avser att bevara,
- nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper ska inom ramen för syfte och förskrifter beaktas i skötseln av reservatet,
- information och friluftslivsanordningar ska tillhandahållas så att området görs tillgängligt för besökare att bedriva olika typer av friluftsaktiviteter i värdefull natur

2. Beskrivning av området

2.1 Markslag, naturtyper och arter

Naturtyper (KNAS[1])	Areal (hektar)
Barrsumpskog	2,4
Bokskog	34
Granskog	6,1
Hygge	0,9
Lövblandad barrskog	0,9
Lövsumpskog	2,7
Myrimpediment	0,3

[1] Naturvårdsverket 2004. Kontinuerlig naturtypskartering av skyddade områden.

Tallskog	0,7
Triviallövskog	0,5
Övrig landareal	1,4
Varav produktiv skogsmark	48,2

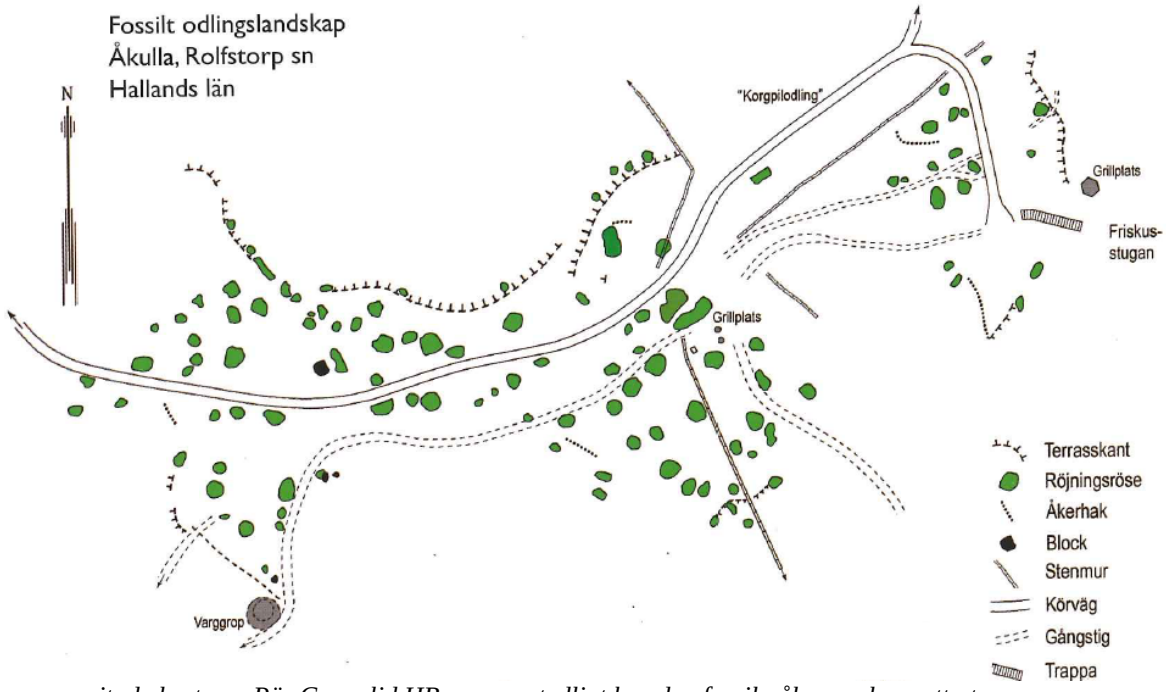
Natura 2000-habitat	Areal (hektar)
Näringsfattig bokskog 9110	23

Rödlistade och regionalt intressanta arter:

9 rödlistade respektive 13 stycken regionalt intressanta arter, se förteckning i bilaga 3.

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt naturförhållanden

Kontinuiteten av bokskog är lång och området är markerat som bevuxet med bok både på 1650, 1850 och 1920 talets kartor över den halländska skogen. Det finns även beskrivningar av ljung- och myrmarker. En bit in på 1900-talet så användes bokskogen som skogsbete åt tamboskapen. Åkulla gård är känt i skrift sedan 1578 och den äldsta kartan över gården är från 1693, gården och dess inägomark låg mellan Yasjön, Äntasjön och St Asjön. Man ser än idag spår i terrängen från denna tiden i form av små åkrar, röjningsrösen en lång fägata mm. En del kärr dikades ut för att få odlingsbar mark.

I denna renritade karta av Pär Connelid HB ser man tydligt hur den fossila åkermarken sett ut.

På 1950-talet planerades en skoglig yrkesutbildning att förläggas i Halland, valet föll då på Åkulla som låg centralt i länet. Det blev aldrig någon skogsbruksskola i Åkulla men skogseleverna som läste på Plönninge utförde sin skogliga praktik i Åkullaskogarna. Under 60-talet och framåt genomfördes olika skogliga försök i Skogsstyrelsens regi, man planterade då en del av mossarna och kärren med olika barrträd som lärk och gran.

Idag används området framför allt av friluftslivet. I den södra delen bedriver Åkulla skidallians sin verksamhet och har flera längdskidspår genom området. Skidanläggningen är välbesökt av både allmänhet och skolklasser under vinterhalvåret. I övriga delar har Skogsstyrelsen markerat upp en promenadslinga genom de olika skogsområdena, det finns också en grillplats centralt i området.

2.3 Beskrivning av bevarandevärden

Biologiska värden

Hedädellövskog är en skogstyp som vi i Sverige har ett internationellt ansvar för eftersom en betydande del av den europeiska arealen finns i Sverige. År 2006 fastslog Länsstyrelsen i Halland en strategi för formellt skydd av skog i vilken man pekade ut sex värdetrakter för ädellövskog. Åkullaboket ligger inom en av dessa, kallad "Hallands mellanbygd".

Ungefär hälften av det avgränsade området består av nyckelbiotop med flera rödlistade arter och signalarter. Topografin är omväxlande med flera mindre lodytor utspridda. Där marktäcket är tunt finns grupper av senvuxna träd, mängden död ved är måttlig. Av mossor och lavar har det påträffats rödlistade arter som bokfjädermossa, bokvårtlav och bokkantlav. Andra naturvårdsintressanta lavar är sydlig kvastmossa, havstulpanlav, mussellav och lunglav.

Geologiska värden

Berggrunden består av gnejs som är en mineralogisk fattig bergart. Morän är den dominerade jordarten med inslag av mindre torvområden.

Kulturhistoriska värden

Det finns spår av forna tiders markanvändning i form av fägata, gamla odlingsrösen, korgpilodling och en fångstgrop.

Friluftsvärden

Friluftsvärdena i området är höga och området används flitigt året runt. Både av vandrare som använder sig av en markerad slinga som slingrar sig genom området men det som idag lockar flest besökare är skidspåren och pulkabackarna. Närheten till Åkulla friluftsgård gör området extra attraktivt och lättbesökt.

Prioriterade bevarandevärden

Den näringsfattiga bokskogen med dess strukturer och rika förekomst av kryptogamer samt friluftslivet utgör områdets prioriterade bevarandevärden.

2.4 Referenser

Artportalen, ArtDatabanken SLU.

Bengtsson, E. 1995. Historiskt kartöverlägg. Kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen i Hallands län.

Larsson, K. och Simonsson, G. 2003. Den halländska skogen – människa och mångfald. En underlagsrapport till en regional strategi för skogsskydd. Länsstyrelsen i Halland, Halmstad. Meddelande 2003:7.74 s.

Malmström, C. 1939. Hallands skogar under de 300 senaste åren. Meddelande från statens Skogsförsöksanstalt 31: 171-300.

Mathiasson, M., Bengtsson, S., Flodin, L-Å. och Paulsson, I. 2006. Strategi för formellt skydd av skog i Halland. Länsstyrelsen i Halland och Skogsstyrelsen, Halmstad. 77 s.

Pablo Wiking-Faria, Bockstensmannen och hans tid, Länsmuseet Varberg 2008

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventeringen. https://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogskartan

Skyddsvärda statliga skogar, https://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/5500/91-620-5573-9/

3. Skötsel av området

3.1. Generella riktlinjer

Granröjning

För att området även i framtiden skall fortsätta vara hedädellövskog krävs det att uppväxande gran och lärk röjs löpande samt att planterade områden med lärk och gran tas ner. Enstaka granar kan ringbarkas under en period, för kontinuerlig tillförsel av död ved.

Gynna ek

Gynna grova ekar längs åkrar, vägar, stigar och andra naturligt öppna ytor. Röj träd som växer upp i kronorna och sådana som står för nära och piskar kronorna. Även bok får röjas om det är till fördel för ek.

Död ved

Död ved är en viktig resurs för många arter i skogen och andelen död ved i reservatet bör öka, särskilt död ved av lövträd i grövre dimensioner. I delar av reservatet är bokarna så gamla att träd börjat dö, vilket tillför ny död ved.

Vindfällen eller döda grova grenar som hamnar olämpligt och påtagligt hindrar framkomlighet får flyttas till annan lämplig plats inom reservatet. Stigar och leder ska hållas fria.

Främmande arter

Om främmande arter upptäcks i reservatet, bör de bekämpas om de riskerar att påverka de naturvärden som reservatet avser att bevara. Bekämpning ska dock endast ske om det finns förutsättning att med rimlig ekonomisk insats begränsa artens förekomst i reservatet, eller om det finns nationellt intresse av att bekämpa arten.

Utsättning av arter

Nationellt hotade arter som är knutna till reservatets naturtyper, där utsättningar krävs för att stärka artens möjlighet till långsiktig överlevnad i länet, kan sättas ut i området under förutsättning att det inte motverkar reservatets syfte.

Igenläggning av diken

Tidigare fanns flera blötare partier inom området. Där det är lämpligt och inte riskerar att skada omkringliggande skog, vägar eller liknande kan diken läggas igen för att återskapa sumpskogar.

Kulturmiljöer

Kulturmiljöer bör så långt det är möjligt röjas från igenväxning och rensas från ev. röjningsrester.

3.2 Skötselområden

Reservatet är indelat i 4 skötselområden redovisade på skötselkarta Bilaga 2C.

SKÖTSELOMRÅDE 1: RÖJNING GRAN OCH LÄRK - ÄDELLÖVSKOG

Avdelning: 4, 6, 10, 16, 19, 23

Areal: 34,3 hektar

Beskrivning: Gammal bokskog, ca 150 år, med inslag av ek och annat löv. I området finns två nyckelbiotoper med naturvårdsintressanta arter som t.ex. sydkvastmossa, bokvårtlav och mussellav. I norra delen finns ett område med grova ekar och hassel samt fägata.

Mål: Gammal ädellövskog med bok som det dominerande trädslaget med inslag av ek, tall och triviallöv. Långsiktigt är målsättningen att området är en flerskiktad, luckig och olikåldrig ädellövskog med inslag av annat löv och med god förekomst av död ved i form av lågor, grenar, högstubbar, torrakor och torrträd.

Åtgärder:

- Fri utveckling utan gran och lärk.

- Vid behov brunnshugga kring vissa träd för att få solbelysta stammar.
- För att gynna föryngring av ek kan man vid behov använda hägn och även röja bokföryngring.
- Vid behov kan det på lång sikt användas skötselmetoder såsom luckhuggning för att bestånden ska bli flerskiktade.
- Fägata och korgpilodling ska hållas fri från igenväxning.

SKÖTSELOMRÅDE 2: FÖRYNGRINGSAVVERKNING - BLANDSKOG

Avdelning: 9, 15, 20, 21

Areal: 6,2 hektar

Beskrivning: Gran och lärkbestånd planterade av Skogsstyrelsen som skogliga försök på 60-talet. Olika för Sverige främmande arter av gran och lärk t.ex. serbisk gran och japansk lärk. I de sumpiga delarna finns inslag av tall och triviallöv.

Mål: Lövnaturskog och lövsumpskog med inslag av tall. Långsiktigt är målsättningen för skötselområdet en flerskiktad, luckig och olikåldrig skog med god förekomst av död ved i form av lågor, grenar, högstubbar, torrakor och torrträd.

Åtgärder:
- Avverkning av gran och lärk. Enstaka exemplar av gran eller lärk kan kapas till högstubbar för att öka mängden död ved.
- Röja gran- och lärkuppslag vid behov.
- För att gynna ek- och bokföryngring kan åtgärder som stödplantering utföras samt uppsättning av hägn som skydd mot viltbete
- Vid behov kan det på lång sikt användas skötselmetoder såsom luckhuggning för att bestånden ska bli flerskiktade. Skapande av död ved och veteranisering kan också användas för att gynna arter som är beroende av en kontinuerlig förekomst av dessa substrat.
- Lägga igen diken i avdelning 9 för att återskapa lövsumpskog.

SKÖTSELOMRÅDE 3: RÖJNING BARR - BLANDSKOG

Avdelning: 5, 7, 8, 12, 13, 14, 17, 18, 22, 24

Areal: 8,3 hektar

Beskrivning:

Området består till stor del av planterad torvmark, trädslag som dominerar är gran, tall och björk med inslag av annat löv och ädellöv.

Mål: Lövnaturskog med inslag av tall. Långsiktigt är målsättningen för skötselområdet en flerskiktad, luckig och olikåldrig skog med god förekomst av död ved i form av lågor, grenar, högstubbar, torrakor och torrträd.

Åtgärder:
- Avverkning av gran och lärk. Enstaka exemplar av gran eller lärk kan kapas till högstubbar för att öka andelen död ved.
- Röja gran- och lärkuppslag vid behov.
- För att gynna ek- och bokföryngring kan åtgärder som stödplantering utföras samt uppsättning av hägn som skydd mot viltbete
- Vid behov kan det på lång sikt användas skötselmetoder såsom luckhuggning för att bestånden ska bli flerskiktade. Skapande av död ved och veteranisering kan också användas för att gynna arter som är beroende av en kontinuerlig förekomst av dessa substrat.

SKÖTSELOMRÅDE 4: ÖVRIG AREAL - BLANDSKOG

Avdelning: 1, 2, 3, 11
Areal: 1,4 hektar

Beskrivning:
Tre små före detta viltåkrar, och en gräsplan. Åkrarna är inte längre hävdade och börjar växa igen med sly. Runt den öppna marken finns trädslag som ek, björk, apel och sälg.

Mål: Hävd genom bete om det sker inom en snar framtid. Om hävd inte är möjligt kan åkrarna tillåtas växa igen av ek, sälg, bärande träd och buskar för att gynna insektslivet. Avdelning 11 hålls öppen.

Åtgärder:
- Gynna bärande träd och till exempel sälg, röj vid behov konkurrerande träd och buskar.

4. Friluftsliv och turism

Beskrivning: I området finns idag längdskidspår, vandringsstig och grillplats. Det är en cykelstig för mountainbike under planering.

Mål: Områdets friluftslivsanläggningar ska vara i gott skick och förhöja upplevelsen av området. Besökare ska tryggt, säkert, självständigt, samt inom ramen för reservatets

syfte och bevarandemål, kunna ta del av de upplevelser området erbjuder och nyttja områdets anläggningar.

Åtgärder
- Sätta upp minst 3 informationsskyltar
- Rusta upp grillplatsen.
- Skylta och underhålla stigar.

5. Tillsyn, dokumentation och uppföljning

Uppföljning ska ske enligt Naturvårdsverkets uppföljningsprogram. Länsstyrelsen ansvarar för regelbunden tillsyn av reservatet.

6. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	**När**	**Skötselområde**	**Prioritet**	**Finansiering**
Utmärkning av reservatets gränser	Snarast	Hela reservatet	1	Vårdanslaget
Uppsättning av informationstavlor	Snarast	Där behov finns	1	Vårdanslaget
Rusta upp grillplatsen	Inom 5 år	Se karta 2 B	2	Vårdanslaget
Röjning av gran och lärk	Löpande vid behov	Hela reservatet	1	Vårdanslaget
Skapande av död ved/veteranisering	Vid behov	Hela reservatet	3	Vårdanslaget
Föryngring av trädskikt	Vid behov	Hela reservatet	2	Vårdanslaget
Avverkning gran- och lärkbestånd	Innan 2038	Avdelning 9 och 21	3	Skogsstyrelsen
Avverkning gran- och lärkbestånd	Inom 20 år	Avdelning 15 och 20	3	Vårdanslaget

Luckhuggning	Vid behov	Hela reservatet	3	Vårdanslaget